

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่จัดว่า มีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ ก็คือ การรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้รับรู้ด้วยความถูกต้อง อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา หนังสือพิมพ์บางฉบับมีการนำเสนอข่าวที่มีการบิดเบือน เนื้อหาไม่เป็นความจริง ไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลก่อนนำเสนอ มีการลงภาพที่ไม่เหมาะสม ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่งบ่อยครั้งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าว และ เกิดการฟ้องร้องในทางกฎหมาย

แต่สำหรับวงการหนังสือพิมพ์ด้วยกันก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า แต่ไหนแต่ไรมาคนหนังสือพิมพ์มักไม่แตะต้องช่องแฉะกัน ไม่ค่อยมีการออกมาว่ากล่าวตักเตือนกัน ถึงแม้จะทราบดีว่าอะไรคือความถูกต้อง จำนวนแมลงวันไม่ตอมแมลงวันจึงยังใช้ได้ยู่สำหรับวงการหนังสือพิมพ์ เพราะความเป็นหนังสือพิมพ์ด้วยกันจึงไม่ต้องการให้เกิดปัญหาต่อกัน แต่มาระยะหลังได้เกิดปรากฏการณ์ว่าหนังสือพิมพ์มีการแตะต้องช่องแฉะกันมากขึ้น

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงต้องการศึกษาถึงกระบวนการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ในช่วง ปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539 จำนวน 10 กรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและกระบวนการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ , เพื่อวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างแต่ละกรณีศึกษา และ เพื่อทราบเหตุผลของการเข้าและไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุป กรณีศึกษาที่ 1 อรุณวรรณ ม่ายสาวแต่งเจ้าชายบาร์เทน

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เนื่องจากได้รับการร้องเรียนจากนางอรุณวรรณ วงษ์ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โดยหนังสือพิมพ์เดลินิวส์นำเสนอ เป็นข่าวพาดหัวหน้า 1 เมื่อวันที่ 9 มกราคม

2537 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม ด้วยภาษาที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว และมีการแตกประเด็นไปถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับลักษณะเนื้อหาพบว่า ในการตรวจสอบทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอในรูปของข่าว รองลงมาคือการนำเสนอในรูปของบทความหรือสื่อบุคคล และจดหมายจากประชาชน ส่วนการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความถูกต้อง และที่ปัญหาจริยธรรม ในเรื่องการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง และ วิธีการ ที่ใช้พบว่า ในส่วนของการใช้ภาษาส่วนใหญ่เป็นการใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว และ ใช้สำนวนภาษาในเชิงตีความ แสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง นอกจากนี้มีการให้ความลึกของข้อมูลซึ่งในที่นี้หมายถึงการเล่าเรื่องสรุป และมีการชี้ให้เห็นความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบ รวมทั้งมีการให้ความหลากหลายหรือความแตกต่างในประเด็นที่นำเสนอรวม 4 ครั้ง ใน 5 ประเด็น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบกันเองยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดที่เชื่อแหล่งข่าวมากเกินไป เนื่องจากคนที่ให้ข่าวล้วนแต่เป็นคนที่มีชื่อเสียงและเป็นคนใกล้ชิดกับนางอรุณวรรณ และในการทำงานก็ต้องมีความผิดพลาดบ้างแต่ยืนยันว่าข่าวที่เสนอไปไม่ใช่การกู่ข่าวเพื่อหลอกลวงคนซื้อ

ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในกรณีศึกษานี้ ให้เหตุผลว่าเนื่องจากได้รับร้องเรียนจากนางอรุณวรรณ และ เป็นการเสนอข่าวตามปกติเพราะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่เมื่อความจริงเปิดเผยก็ยุติการเสนอข่าว โดยประชาชนคนอ่านจะสามารถตัดสินใจได้ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับใดมีความน่าเชื่อถือ ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายที่ชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแต่ต้องหรือคอยจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น จะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีก่อน และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายในการนำเสนอข่าวสารเป็นของตนเอง และที่สำคัญเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่า จึงไม่ยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ

สรุป กรณีศึกษาที่ 2 ยันตระ

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในกรณีการเสนอข่าวยันตระ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการละเลยหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยการนำเสนอครั้งแรกปรากฏอยู่ในคอลัมน์ถกแถลง โดย วาณิช จรุงกิจอนันต์ ในหัวเรื่อง “พระกับหนังสือพิมพ์” ฉบับวันที่ 25 มกราคม 2537

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่ใช้ในการตรวจสอบ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอในรูปแบบของคอลัมน์ประจำ รองลงมาเป็นการนำเสนอเป็นบทความหรือสัปดาห์พิเศษ ส่วนการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ รองลงมาเป็นการชี้ปัญหาจริยธรรม และ วิธีการที่ใช้ในส่วนของการใช้ภาษานั้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว รองลงมาเป็นการใช้สำนวนภาษาในเชิงติเตียน แสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบได้ให้เหตุผลที่ไม่นำเสนอข่าวยันตระตั้งแต่แรกว่าเป็นเพราะแหล่งข่าวไม่มีความน่าเชื่อถือ และไม่มีหลักฐานหากเสนอข่าวตามที่ได้รับร้องเรียนในทันทีอาจเกิดความผิดพลาดได้ เพราะเรื่องที่ร้องเรียนเป็นเรื่องอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการศาสนา เพราะขณะนั้นยันตระเป็นพระดังมีลูกศิษย์มากและที่สำคัญแหล่งข่าวระดับรัฐมนตรีก็ออกมาปกป้อง จึงทำให้ทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐต้องคิดหนักและชะลอเรื่องไว้ก่อน โดยยึดการประกาศของราชการเป็นหลัก อย่างไรก็ตามทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐก็ยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดที่ยึดตัวแหล่งข่าวมากเกินไป

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ที่ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะต้องการเรียกร้องความถูกต้อง และการทำข่าวยันตระก็เดินไปบนพื้นฐานของข้อมูลข้อเท็จจริง ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าทำหน้าที่ตรวจสอบให้เหตุผลว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแต่ต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะไปตรวจสอบใครจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่าก่อน และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็นของตนเอง รวมทั้งการเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่

อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว นอกจากนี้ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องชี้ว่าใครไม่มีความรับผิดชอบโดยการ
ก่อนขอหรือติเตียนใคร

สรุป กรณีศึกษาที่ 3 ครีมนุกส์หลังเหมิน

หนังสือพิมพ์ข่าวสด เดลินิวส์ และ แนวหน้า เป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์
ไทยรัฐกรณีเสนอข่าว และ ภาพในลักษณะการโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับครีมนุกส์หลังเหมิน บน
หน้า 1 โดยทั้ง 3 ฉบับ เสนอเป็นข่าวเหมือนกัน ในวันที่ 20 กันยายน 2537 เนื่องจากเป็นการ
แถลงข่าวของคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และการนำเสนอในการเปิดประเด็นทั้ง 3 ฉบับ
ก็เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเหมือนกัน ส่วนวิธีการที่ใช้ทางหนังสือพิมพ์เดลินิวส์และแนวหน้าใช้ภาษา
ที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว ขณะที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดจะใช้ภาษาในเชิงที่แสดง
อารมณ์ แต่ก็ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการตรวจสอบ พบว่า ส่วนใหญ่เสนอในรูปแบบ
ของข่าว รองลงมาเป็นสัปดาห์พิเศษ และคอลัมน์ประจำ ส่วนการนำเสนอ พบว่า ส่วนใหญ่เป็น
การแก้ไขเพิ่มเติม รองลงมาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ และการวิพากษ์วิจารณ์ควบคู่กับการชี้
ปัญหาจริยธรรม สำหรับวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบพบว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์และแนวหน้า
จะใช้ภาษาที่เรียบง่ายในการเขียนข่าว ขณะที่ข่าวสดจะใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์มากกว่า

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบชี้แจงถึง
เหตุผลในการเสนอข่าวว่าเห็นว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อ น่าสนใจ ไม่มีเจตนาหมิ่นประมาทประชาชน ขณะที่
หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอในลักษณะตรวจสอบชี้แจงว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานราชการแถลงและเกรงว่า
จะมีประชาชนเข้าใจผิด

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง ให้เหตุผลว่า เนื่องจากส่วนใหญ่
มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวร้าวแต่ต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็น
เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับ
อื่น ก็ต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีก่อน และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็น

ของตนเอง และการเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว รวมทั้งไม่มีความจำเป็นที่จะต้องชี้ว่าใครไม่มีความรับผิดชอบโดยการค่อนข้างอดหรือดิเตียนใคร

สรุป กรณีศึกษาที่ 4 ชาวจับบ่อนซ์ช เตานูน

หนังสือพิมพ์ข่าวสดและกรุงเทพธุรกิจเป็นหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับแรกที่เสนอข่าวการจับบ่อน แล้วระบุว่า มีคอลัมน์นิสต์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรวมอยู่ด้วยบนหน้าหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่ 21 พฤษภาคม 2537 นอกจากนี้ข่าวสดยังได้เสนอสฎู๊ปพิเศษควบคู่ไปด้วย สำหรับการนำเสนอทั้งข่าวและสฎู๊ปพิเศษของข่าวสดเป็นการชี้ปัญหาจริยธรรม ขณะที่ข่าวของกรุงเทพธุรกิจ เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ โดยที่วิธีการที่ใช้เป็นการใช้ภาษาที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าวทั้งหมด

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการตรวจสอบกันเองทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคอลัมน์ประจำ รองลงมาเป็นข่าว ส่วนการนำเสนอในการตรวจสอบกรณีจับบ่อนซ์ช เตานูน ปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์และชี้ปัญหาจริยธรรม สำหรับ วิธีการ ที่ใช้พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้สำนวนภาษาในเชิงดิเตียนแสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง รองลงมาเป็นการใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว

จากการสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นต้นสังกัดของนักข่าวคนที่เป็นที่มาของการตรวจสอบยืนยันว่าในวันที่มีการจับบ่อนการพนันนั้นฉลามเขียวเข้าเวรในโรงพิมพ์ไทยรัฐตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง และไม่ได้อยู่ในบ่อนระหว่างที่มีการจับกุมแน่นอน ขณะที่นักข่าวจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับยืนยันว่าฉลามเขียวอยู่แต่หนีรอดออกมาได้

อย่างไรก็ตามถึงแม้หนังสือพิมพ์หลายฉบับจะมั่นใจว่าฉลามเขียวอยู่ในบ่อนระหว่างที่มีการจับกุมแต่ก็ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวร้าวและต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่า และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบาย

เป็นของตนเอง นอกจากนี้เพราะการเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยว และที่สำคัญไม่มีหลักฐาน และ ไม่มีใครยืนยันว่าฉลามเขียวอยู่ในระหว่างที่ตำรวจเข้าไปจับบ่อนจริง ทำให้กลัวโดนฟ้อง

สรุป กรณีศึกษาที่ 5 เพชรซาอูฯ

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จากการร้องเรียนของผู้เสียหาย โดยเสนอเป็นข่าวพาดหัวหน้า 1 ฉบับวันที่ 27 ตุลาคม 2537 ด้วยการนำเสนอที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมยืนยันความผิดพลาดของข่าวที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอ ใน 3 ประเด็น ส่วนวิธีการที่ใช้ในการเปิดประเด็นเป็นภาษาที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว และ มีการให้ความสำคัญเพื่อยืนยันความถูกต้องด้วย

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นข่าวพาดหัวหน้า 1 จำนวน 1 ครั้งและเป็นสฎีปปิเศษอีก 1 ครั้ง ส่วนการนำเสนอ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมและยืนยันความถูกต้องโดยผู้เสียหายเอง ขณะเดียวกันก็มีการวิพากษ์วิจารณ์โดยโยงไปถึงอีกกรณีศึกษาหนึ่ง คือ กรณีของนางอรุณวรรณ วงษ์ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน เป็นการตอกย้ำความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ สำหรับวิธีการ ที่ใช้พบว่าส่วนที่เป็นข่าวจะใช้ภาษาที่เรียบง่าย ขณะที่ส่วนที่เป็นสฎีปปิเศษจะใช้สำนวนภาษาที่แสดงอารมณ์และมีการแสดงความลึกเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้รับจากผู้ร้องเรียน

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบชี้แจงถึงเหตุผลในการเสนอข่าวที่ด่วนสรุปว่านายชูศักดิ์เป็นคนคนเดียวกับนายสุรศักดิ์ ผู้ต้องหารับซื้อของโจรในกรณีเพชรซาอูฯ ว่า เนื่องจากมีหลักฐานและเหตุผลที่ไม่น่าเชื่อถือ ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างหนังสือพิมพ์ข่าวสด ก็มองว่าเป็นการเตือนเพื่อนให้รู้ถึงความผิดพลาด และเพื่อเรียกร้องความถูกต้อง

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง ให้เหตุผลว่า เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแตะต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์

ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่า และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็นของตนเอง นอกจากนี้ เพราะการเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่ยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว รวมทั้งไม่มีความจำเป็นต้องชี้ว่าใครไม่มีความรับผิดชอบโดยการค่อนขอดหรือติเตียนใคร

สรุป กรณีศึกษาที่ 6 ชาวพระภิกษุชาวพุทธโรมันขึ้นเด็กชาวเขา

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ว่าเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง โดยนำเสนอเป็นข่าวหน้า 1 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2538 ด้วยภาษาในเชิงก้าวร้าวรุนแรง กระแทกกระแทกแตกดับ หรือใช้ถ้อยคำที่สื่อไปในเชิงหยาบค้าย

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่แสดงถึงการตรวจสอบกันเองทั้งหมด ปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นข่าว รองลงมาเป็นบทความหรือสื่อบุคคล ส่วน การนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ รองลงมาเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม สำหรับวิธีการ ที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการตรวจสอบกันเองกรณีชาวภิกษุชาวพุทธ ในเรื่องของการใช้ภาษา พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว รองลงมาเป็นการใช้ภาษาเชิงก้าวร้าวรุนแรง เช่น กระแทกกระแทกแตกดับ หรือใช้ถ้อยคำที่สื่อไปในเชิงหยาบค้าย นอกจากนี้ยังมีการแตกประเด็นไป ว่า เด็กผู้เสียหายกำลังเครียดจัดจนถึงจะฆ่าตัวตายจากการที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐตีพิมพ์ชื่อ - นามสกุล และที่อยู่จริงบนหน้าหนังสือพิมพ์

และจากสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ที่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในกรณีนี้ทางหนังสือพิมพ์ข่าวสดยืนยันว่าไม่ได้บอกว่าไทยรัฐทำไม่ถูก แต่บอกว่าอาจจะเกิดความผิดพลาดทางเทคนิคบางอย่างเท่านั้น ขณะที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบให้เหตุผลว่า ไม่คิดจะลงทุนแย่งชิงแหล่งข่าวเหมือนที่ทั้ง 2 ฉบับทำกัน และหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวร้าวและต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคมจริง ๆ และการที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่า รวมทั้งเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบาย

เป็นของตนเอง นอกจากนี้การเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าทำให้ไม่ยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ
และไม่เห็นมีความจำเป็นต้องชี้ว่าใครไม่มีความรับผิดชอบโดยการคัดลอกหรือตีพิมพ์ใคร

สรุป กรณีศึกษาที่ 7 ไผ่ฮั๊ยศ

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในกรณีการเสนอ
ข่าวไผ่ฮั๊ยศ โดยเปิดประเด็นครั้งแรกด้วยข่าวพาดหัวบนหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ 15
สิงหาคม 2538 และนำเสนอด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม ความผิดพลาดที่ไทยรัฐนำเสนอ ส่วนวิธีการ
ก็ใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว แต่มีการให้ความลึกโดยระบุถึงที่มาของข่าว
ไผ่ฮั๊ยศของไทยรัฐ

สำหรับลักษณะเนื้อหา ที่พบจากการตรวจสอบกันเองส่วนใหญ่เป็นการเสนอในรูปแบบของ
ข่าว รองลงมาเป็นคนลัษณ์ประจำ ส่วนการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม รองลง
มาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ สำหรับวิธีการ ที่ใช้พบว่า ในส่วนของการใช้ภาษา ส่วนใหญ่เป็นการใช้
สำนวนภาษาในเชิงตีความ แสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง รองลงมาเป็น
การใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว นอกจากนี้ยังมีการแตกประเด็น และการให้
ความลึกของข้อมูลด้วย

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบยืนยันว่าสิ่ง
ที่วิจารณ์และนำเสนอไปเกี่ยวกับข่าวไผ่ฮั๊ยศทำถูกต้องแล้ว เพราะผลที่สุด พล.ต.อ.พจน์
บุญยะจินดา ก็ถูกปลดจากเก้าอี้อธิบดีกรมตำรวจ ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ
อย่างหนังสือพิมพ์ข่าวสด ก็มองว่าเป็นการเตือนเพื่อนให้รู้ถึงความผิดพลาด และเพื่อเรียกร้อง
ความถูกต้อง ไม่ใช่ัวเมื่อเป็นหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่แล้วจะใช้อิทธิพลได้ทุกอย่าง หรือฝากเด็ก
ไม่ได้แล้วพาล

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง ให้เหตุผลว่า เนื่องจาก
หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแต่ตั้งหรือจับผิดหนังสือพิมพ์
ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบ

หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่า และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็นของตนเอง นอกจากนี้ความเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่ยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ

สรุป กรณีศึกษาที่ 8 นักบาสเกตบอลทีมชาติอุรุกวัย

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โดยเป็นข่าวหน้า 1 วันที่ 10 มกราคม 2539 ซึ่งการนำเสนอเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมด้วยภาษาในเชิงตีเทียนแสดงอารมณ์บ้าง แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการให้ประเด็นเพิ่มเติมเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการให้เกรดเฉลี่ยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดใช้ในการตรวจสอบ ทั้งหมด 3 ครั้ง ปรากฏว่าเป็นข่าวทั้ง 3 ครั้ง ส่วนการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นการชี้ปัญหาจริยธรรม ในเรื่องของความถูกต้องในการเสนอข่าว รองลงมาเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม สำหรับวิธีการตรวจสอบกันเองกรณีนี้พบว่า ใช้ภาษาทั้งที่เป็นภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว และ ใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์บ้างแต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการแตกประเด็นเพิ่มเติมด้วย

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบได้รับการยืนยันว่า การเสนอข่าวน้องแวนไม่ได้มีเจตนาที่จะทำลายแต่เป็นการเตือนให้เห็นความสำคัญของการเรียน แต่ก็ยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดของคนทำข่าวที่ไม่รู้ระบบของมหาวิทยาลัย ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างหนังสือพิมพ์ข่าวสดมองว่าเป็นการเตือนเพื่อนให้รู้ถึงความผิดพลาด และเพื่อเรียกร้องความถูกต้อง

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง ให้เหตุผลว่า เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแตะต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ ละก่อนที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่า และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็นของตนเอง และเพราะความเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงไม่ยากเข้าไปยุ่ง

เกี่ยวกับ นอกจากนี้ไม่เห็นความจำเป็นต้องชี้ว่าใครไม่มีความรับผิดชอบโดยการค่อนขอดหรือตีเตียนใคร

สรุป กรณีศึกษาที่ 9 ใหม่ เจริญปุระ

หนังสือพิมพ์ข่าวสด มติชน และกรุงเทพธุรกิจ เป็นหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับแรกที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐในการเสนอข่าวและภาพชุดของใหม่ โดยมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2539

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ พบว่าส่วนใหญ่เป็นคอลัมน์ประจำ รองลงมาเป็น ข่าว ส่วนการนำเสนอ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ รองลงมาเป็นการชี้ปัญหาจริยธรรม สำหรับวิธีการตรวจสอบที่หนังสือพิมพ์ใช้ในกรณีนี้ พบว่า ในส่วนของการใช้ภาษา ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว รองลงมาเป็นการใช้สำนวนภาษาในเชิงตีเตียน แสดงอารมณ์ของผู้เขียนแต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบได้ให้เหตุผลว่า เพราะใหม่ เป็นคนของสังคม และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับก็พยายามหาภาพมานานแล้วเมื่อไทยรัฐได้เชื่อว่าคนอื่นก็ต้องได้เหมือนกัน ซึ่งเมื่อลงไปแล้วสามารถทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นมากขณะที่หนังสือพิมพ์ทั้งที่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบและไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบต่างมองว่าไทยรัฐทำไม่เหมาะสม ไร้จรรยาบรรณ และ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

สรุป กรณีศึกษาที่ 10 ช้างน้ำ

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ในการเสนอข่าวช้างน้ำ โดยมีเงื่อนไขในการเปิดประเด็นว่าจากการพิสูจน์ซากช้างน้ำแล้วพบว่าไม่ใช่สัตว์ แต่เป็นสิ่งประดิษฐ์ สำหรับลักษณะเนื้อหาที่ใช้ในการเปิดประเด็นคือข่าวล้อมกรอบหน้าใน

ฉบับวันที่ 31 ตุลาคม 2539 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมที่ยืนยันสิ่งที่สัตวแพทย์ตรวจพบว่าช้างน้ำไม่ใช่สัตว์ ด้วยภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าวแต่มีการให้รายละเอียดที่เป็นความลึกเกี่ยวกับสิ่งที่นำไปตรวจสอบด้วย

สำหรับลักษณะเนื้อหาที่พบในการตรวจสอบกันเองกรณีช้างน้ำ ส่วนใหญ่เสนอเป็นข่าวรองลงมาเป็นบทความหรือสัปดาห์พิเศษ ส่วนการนำเสนอที่ใช้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม รองลงมาเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ สำหรับวิธีการตรวจสอบที่ใช้ พบว่า ในเรื่องของการใช้ภาษา ส่วนใหญ่เป็นการใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว รองลงมาเป็นการใช้สำนวนภาษาที่แสดงอารมณ์บ้างแต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง โดยมีการแตกประเด็นใหม่ ว่า ช้างน้ำที่นำมาตรวจเป็นเรซิน นอกจากนี้ยังมีการให้ความลึกเกี่ยวกับสายพันธุ์ของช้างในโลกเพื่อยืนยันว่าช้างน้ำไม่มีจริงอีกด้วย

และจากการสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ซึ่งเป็นที่มาของการตรวจสอบให้เหตุผลในการเสนอข่าวช้างน้ำ ว่า ไม่ต้องการที่จะมอมเมาประชาชนแต่เป็นการให้ข้อมูลอีกด้านหนึ่ง เพราะปัจจุบันหนังสือพิมพ์ไม่สามารถมอมเมาประชาชนได้แล้ว ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบมอง ว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับเสนอข่าวด้วยความมมมมมไม่เป็นวิทยาศาสตร์

สำหรับหนังสือพิมพ์ไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบให้เหตุผล ว่า เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีนโยบายชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่เข้าไปก้าวก่ายแตะต้องหรือจับผิดหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยกเว้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง ๆ และก่อนที่จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นจะต้องดูแลหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่าก่อน และเชื่อว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีนโยบายเป็นของตนเอง นอกจากนี้การเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าจึงทำให้ไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว

จากผลสรุปการวิเคราะห์เนื้อหาในกรณีศึกษาทั้ง 10 กรณี พบว่า

1. หนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ส่วนหนังสือพิมพ์ที่เป็นผู้เปิดประเด็นการตรวจสอบมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ข่าวสด รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ข่าวสด รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์มติชน และ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

2. เนื้อหาที่นำมาสู่การตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ส่วนใหญ่จะเป็น เรื่องของความผิดพลาด เนื่องจากหนังสือพิมพ์ฉบับที่ถูกตรวจสอบมักจะเสนอข่าวที่มีเนื้อหา ผิดพลาด ทำให้ผู้ตกเป็นข่าวได้รับความเดือดร้อน หรือ เสียหาย จนต้องไปร้องเรียนกับ หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น เพื่อให้ช่วยชี้แจงความถูกต้อง รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการ และ การนำเสนอข่าวที่ไม่เหมาะสม การชี้ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมใน การนำเสนอ หรือจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ โดยประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพส่วนใหญ่ก็เป็นการ ชี้ให้เห็นถึงความไม่ถูกต้องในการนำเสนอเนื้อหาเช่นกัน

3. ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ส่วนใหญ่ จะเป็นการเสนอเนื้อหาในรูปของข่าว รองลงมาเป็นคอลัมน์ประจำ ถัดจากนั้นเป็นบทความหรือ สก๊อปพิเศษ ส่วนจดหมายจากผู้อ่านปรากฏน้อยที่สุด

4. การนำเสนอที่พบในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ส่วนใหญ่เป็น การแก้ไขเพิ่มเติมเพียงอย่างเดียว หรือ การวิพากษ์วิจารณ์ความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ที่ถูก ตรวจสอบ เพียงอย่างเดียว โดยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น จะพบมากในลักษณะเนื้อหาที่เป็นข่าว ขณะที่การวิพากษ์วิจารณ์จะปรากฏมากในบทความหรือสก๊อปพิเศษ และ คอลัมน์ประจำ ส่วน การนำเสนอลที่พบรองลงมาเป็นการผสมผสานระหว่างการวิพากษ์วิจารณ์ควบคู่ไปกับการชี้ปัญหา จริยธรรม ซึ่งมีมากในบทความหรือสก๊อปพิเศษ และ คอลัมน์ประจำ สำหรับการนำเสนอ ที่ปรากฏ น้อยที่สุด คือ การแก้ไขเพิ่มเติมควบคู่กับการวิพากษ์วิจารณ์

5. วิธีการที่พบในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ในส่วนของการใช้ภาษา ปรากฏว่า ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว ซึ่ง พบมากในเนื้อหาที่ เป็นข่าว รองลงมาเป็นการใช้สำนวนภาษาในเชิงติเตียนแสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาด ก้าวร้าวรุนแรง และที่พบน้อยที่สุดคือการใช้สำนวนภาษาในเชิงก้าวร้าวรุนแรง เช่น กระทบบ กระแทกแตกตัน หรือใช้ถ้อยคำที่สื่อไปในเชิงหยาบคาย ทั้งนี้ในการใช้สำนวนภาษา ที่แสดง

อารมณ์ของผู้เขียนทั้งที่มีความก้าวร้าวและไม่ก้าวร้าวรุนแรงนั้น จะพบมากบทความหรือสัปดาห์พิเศษ และคอลัมน์ประจำ

6. เงื่อนไขที่นำไปสู่การยุติ ที่พบจากการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบจะหยุดไปเองหลังจากที่ความจริงถูกเปิดเผย หรือหนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบมีการเปลี่ยนแปลงในการนำเสนอข่าวหรือยุติการเสนอข่าว กรณีนั้น ๆ ไปก่อน เงื่อนไขรองลงมาที่นำไปสู่การยุติ ก็คือ มีการฟ้องร้องทางกฎหมาย ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์บางฉบับเสนอตั้งแต่เปิดประเด็นการตรวจสอบจนถึงจุดที่ยุติ ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์บางฉบับจะทำหน้าที่เพียงเข้าร่วมกระบวนการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เท่านั้น ไม่เคยทำหน้าที่เป็นผู้เปิดประเด็นเลย

7. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือ หัวหน้าข่าว หรือ คอลัมนิสต์ที่นำเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเอง โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้แทนหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ทั้งที่เข้าและไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ ทั้ง 10 กรณีศึกษา โดยบุคคลที่ผู้วิจัยไปทำการสัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์บนหน้าหนังสือพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ดังนี้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หนังสือพิมพ์แนวหน้า หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์สยามโพสต์ และกรรมการจรรยาบรรณของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ซึ่งพบว่า

นโยบายของหนังสือพิมพ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ (ไทยรัฐ เดลินิวส์ แนวหน้า บ้านเมือง สยามโพสต์) ไม่มีนโยบายที่เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ให้เหตุผลว่าไม่ใช่หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ไม่ใช่ศาลที่จะไปชี้ว่าใครผิดใครถูก และถือว่าเป็นมารยาทของคนหนังสือพิมพ์ที่จะไม่แตะต้องกัน โดยถือหลักว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายในการทำงานของตนเอง และคิดว่าหน้าที่ผู้ตรวจสอบหนังสือพิมพ์น่าจะเป็นของประชาชน เพราะประชาชนหรือผู้อ่านจะสามารถพิจารณาตัดสินได้ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ทุก

ฉบับควรจะตรวจสอบและดูแลคนและหนังสือพิมพ์ของตนเองให้ดีกว่าก่อนที่จะออกไปทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น

อย่างไรก็ตามยังมีหนังสือพิมพ์บางฉบับ (มติชน ข่าวสด และกรุงเทพธุรกิจ) มองว่าการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์แม้จะไม่ใช่นโยบายที่ชัดเจนนักของสำนักพิมพ์แต่ก็เป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติของหนังสือพิมพ์ทั่วไป ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ตรวจสอบ เขียนวิพากษ์วิจารณ์บุคคลหรือสถาบันวงการอื่น ๆ มาโดยตลอด จึงไม่เห็นเหตุผลหรือมีความจำเป็นอะไรที่หนังสือพิมพ์จะไม่ตรวจสอบกันเอง หากหนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบได้เกิดความผิดพลาดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม หรือละเมิดจรรยาบรรณของการเป็นสื่อ ทั้งนี้เพื่อให้หนังสือพิมพ์ดำรงตนอยู่ในกรอบของจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่ดี

ความเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์

จากกรณีศึกษาทั้ง 10 กรณี พบว่า ที่มาของการตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความไม่ถูกต้องในการนำเสนอเนื้อหาของข่าวสาร แต่อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มองว่า การที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นธุรกิจเอกชน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่มากมาย และนับวันก็จะมีหนังสือเกิดใหม่ขึ้นมาเรื่อย ๆ ดังนั้นสิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์จะต้องตระหนักถึงมากที่สุดก็คือ กำไรเพื่อความอยู่รอดขององค์กร แต่เป็นเพราะภาวะการแข่งขันมีสูง จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดการเพิ่มยอดขาย ด้วยการเสนอข่าวที่ขัดแย้งในอีกแง่มุมหนึ่งหรือนำข้อบกพร่องหรือจุดด้อย ของหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ขึ้นมาโจมตีหรือทำเป็นข่าว ที่วงการหนังสือพิมพ์เรียกว่า “การหักข่าว หรือ หักประเด็นข่าว” เนื่องจากวิธีการนี้จะทำได้ง่ายกว่าการคิดประเด็นใหม่ และจะส่งผลถึงยอดขายและการเติบโตของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่เกิดใหม่ได้เร็วกว่าหนังสือพิมพ์บางฉบับที่ทำข่าวแบบตามข่าวไปเรื่อย ๆ

นอกจากนี้กระแสเรียกร้องของสังคมที่ต้องการให้หนังสือพิมพ์ตรวจสอบกันเอง และข่าวที่หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นเสนอแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมมีส่วนช่วยในการตัดสินใจว่าถึงเวลาที่จะต้องมีการตรวจสอบกันเองบ้าง ขณะเดียวกันความรับผิดชอบทางด้านจริยธรรม ความยึดมั่นใน

จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้หนังสือพิมพ์มีความตื่นตัวในการขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบหรือวิพากษ์วิจารณ์กันเอง

อย่างไรก็ตามยังมีหนังสือพิมพ์บางฉบับโดยเฉพาะข่าวสด มติชน และ กรุงเทพธุรกิจ มองว่า ยอดขายไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้หนังสือพิมพ์ต้องตรวจสอบกันเอง แต่เป็นเพราะหน้าที่และความรับผิดชอบในความเป็นสื่อมวลชนมากกว่า

สิ่งที่เป็นตัวสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเอง

หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มองว่าเป็นปัจจัยหลักของการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ คือ ผู้บริโภค หากผู้บริโภครวมตัวกันออกมาเรียกร้องและช่วยตรวจสอบหนังสือพิมพ์ เมื่อพบความผิดพลาดบ่อยครั้งหรือเสนอข่าวโดยขาดความรับผิดชอบมาก ๆ ก็อาจจะรวมตัวกันไม่ซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ก็ได้ ขณะเดียวกันนโยบายของหนังสือพิมพ์ และ หลักฐาน ข้อมูล ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการตัดสินใจเสนอข่าวในลักษณะของการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ได้

สำหรับสมาคมวิชาชีพที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย หรือ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด หรือสมาคมวิชาชีพอีกหลายสมาคม แทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีบทบาทในการตรวจสอบหนังสือพิมพ์เลย เพราะไม่มีอำนาจ และไม่มีข้อบังคับตามกฎหมายที่จะควบคุมนักวิชาชีพทั้งหมด นอกจากข้อควรปฏิบัติสำหรับสมาชิก ขณะเดียวกันคณะกรรมการสมาคมก็มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันตามวาระ และที่สำคัญคณะกรรมการสมาคมก็เป็นเพียงพนักงานหนังสือพิมพ์ระดับคนรุ่นใหม่และระดับกลาง ไม่ใช่คนที่มีสิทธิขาดในหนังสือพิมพ์ ฉะนั้นเมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น สมาคมจึงไม่สามารถทำอะไรได้ ดังนั้นสมาคมจึงเป็นเพียงเสือกระดาษ สมาคมที่ตั้งขึ้นมาก็เป็นเพียงที่รวมของสมาชิกเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น

นอกจากนี้สื่ออื่น ๆ เช่น ทีวี หรือ วิทยูก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยตรวจสอบหนังสือพิมพ์ เพราะมีทั้งเสียงและภาพโอกาสในการบิดเบือนมีน้อยกว่าหนังสือพิมพ์

รวมทั้งการเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทเดียวกันก็มีส่วนสนับสนุนการตรวจสอบกันเอง ทั้งนี้เพราะเรื่องของการแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดและยอดขาย ส่วนตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หัวหน้าข่าว หรือแม้แต่ตัวนักข่าวเอง ทุกคนล้วนแต่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการตรวจสอบกันเองก็อาจจะเป็นอุปสรรคของการตรวจสอบกันเองด้วย ว่าจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกของความเป็นคนหนังสือพิมพ์ หรือไม่

อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์บางฉบับมองว่าความเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กไม่ได้เป็นอุปสรรคของการตรวจสอบกันเอง ขณะที่บางฉบับมองว่าเป็นอุปสรรค เนื่องจากหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กยังต้องอาศัยหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นอยู่โดยเฉพาะเรื่องการจัดส่งที่ต้องมีการอาศัยรถสายส่งไปต่างจังหวัด และที่สำคัญก็กลัวหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ปิดตลาดเพราะฉะนั้นทางที่ดีคือไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับจะปลอดภัยที่สุด

ผลของการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์

การตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในวงการมากนัก หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็ยังคงเสนอข่าวตามแนวทางของตนเอง เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่เชื่อในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ เพราะมองว่าเป็นเรื่องของชั้นเชิงในการทำงานเพื่อหักประเด้นข่าวกันและเพื่อผลทางธุรกิจมากกว่า ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบกันเองอย่างจริงจัง เป็นเพียงการทำอย่างผิวเผิน และบ่อยครั้งไม่มีใครทราบบว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์อะไรคือข้อเท็จจริง ซึ่งหลายครั้งทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน และมองได้ว่าหนังสือพิมพ์กำลังรบกันเองด้วยปากกา เรื่องการตรวจสอบกันเองเป็นเพียงข้ออ้าง เมื่อหนังสือพิมพ์พุดถึงกันเมื่อใด ตอบได้ทันทีว่า เรื่องความบริสุทธิ์ใจมีน้อยมาก อย่างไรก็ตามถึงแม้จะไม่เชื่อในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ แต่ก็สามารถนำสิ่งที่เพื่อนหนังสือพิมพ์ด้วยกันทั่วถึงมาใช้เป็นประโยชน์สำหรับการนำเสนอข่าวครั้งต่อ ๆ ไปได้

สำหรับการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มองว่าน่าจะได้ผลและน่าเชื่อถือมากที่สุด คือ การมี “สภาการหนังสือพิมพ์” ที่มีการจัดตั้งอย่างถูกกฎหมาย โดยมี คณะกรรมการที่เป็นคนกลาง เป็นอาจารย์ นักวิชาการ ในสายนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ เพื่อให้เกิด

ความเป็นธรรมในการทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่ยอมรับมากกว่าการให้หนังสือพิมพ์ตรวจสอบกันเอง

วิเคราะห์ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของการวิจัย

1.) ที่มาของการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์

จากการสัมภาษณ์นักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่านักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยอมรับว่าหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจเอกชนประเภทหนึ่งที่ต้องกรำกำไร เพื่อความอยู่รอดขององค์กร จึงทำให้เกิดภาวะการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาด ด้วยการนำเสนอข่าวในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งเป็นที่สนใจของผู้บริโภค หรือนำข้อบกพร่อง จุดด้อยของหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นขึ้นมาโจมตี ที่เรียกว่า “ การหักข่าวหรือหักประเด็นข่าว ” ซึ่งเป็นวิธีที่หนังสือพิมพ์ฉบับเล็กมักจะใช้กัน และ จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบว่า มีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ เพราะจากกรณีศึกษาทั้ง 10 กรณี ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบส่วนใหญ่ก็คือ หนังสือพิมพ์ข่าวสด ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

สำหรับภาวะกดดันทางสังคม ซึ่งในที่นี้จะเน้นที่กลุ่มผู้บริโภคเป็นหลักนั้น จากการสัมภาษณ์ นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มองว่ากระแสสังคมจะเป็นตัวกระตุ้นให้หนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบและขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบกันเองมากขึ้น โดยอาจจะออกมาในรูปของคอลัมน์ จดหมายจากประชาชน หรือ บทความจากนักวิชาการ และประชาชนทั่วไป เพราะหนังสือพิมพ์คือ เวทีของการแสดงความคิดเห็นอยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติและจากการวิเคราะห์เนื้อหา กลับพบว่าทั้งจากคอลัมน์จดหมายจากประชาชนและบทความจากนักวิชาการหรือประชาชน ที่มีเนื้อหาแสดงถึงการตรวจสอบหนังสือพิมพ์กลับมีน้อยมาก

ส่วนความรับผิดชอบต่อผู้อ่านและมโนสำนึกในวิชาชีพของการเป็นสื่อที่จะต้องนำเสนอข่าวสารตามความเป็นจริงและถูกต้อง โดยมีจรรยาบรรณในวิชาชีพด้วยนั้น จากการสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยว่าหนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ยึดมั่นในจริยธรรม

และมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ขณะเดียวกันจากการวิเคราะห์เนื้อหาจะพบว่า การตรวจสอบกันเอง ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การนำเสนอที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความถูกต้อง และมีการวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งชี้ปัญหาจริยธรรม และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวที่ผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ ที่ถูกตรวจสอบ

2.) ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์

จากการสัมภาษณ์ ได้ชี้ให้เห็นว่า นักหนังสือพิมพ์มองว่าองค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ น่าจะมีส่วนสนับสนุนการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ใด ๆ เลยที่จะดูแลตรวจสอบหนังสือพิมพ์ด้วยกันได้ สมาคมก็เป็นเพียงเล็กระดาก ถึงแม้จะไม่มีส่วนสนับสนุนต่อการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ ขณะเดียวกันก็ไม่เป็นอุปสรรคของการ ตรวจสอบเช่นกัน

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีส่วนอย่างยิ่งต่อการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ เพราะกองบรรณาธิการจะเป็นผู้กำหนดนโยบายในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ทำให้การพิจารณาตัดสินใจและเลือกที่จะนำเสนอข่าวเป็นไปได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามนโยบายของหนังสือพิมพ์สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเห็นและการตัดสินใจของหัวหน้าข่าวแต่ละวัน ซึ่งหัวหน้าข่าวแต่ละคนจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป

สถาบันประชาชน นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ เชื่อว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ได้ดีที่สุดคือประชาชน เพราะประชาชนหรือผู้บริโภคจะสามารถพลังกระตุ้นให้สื่อ มีสำนึกความรับผิดชอบในหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชนที่ดีได้ แต่ที่ผ่านมพลังผู้บริโภคยังไม่ค่อยมีความเข้มแข็ง เคยมีการรวมตัวกันขึ้นมาครั้งหนึ่งเมื่อครั้งที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวของ ไหม เจริญปุระ เมื่อกลางปี 2539 โดยออกมาเคลื่อนไหวว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็เป็นการเคลื่อนไหวเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงไม่ค่อยเกิดผลเท่าใดนัก ซึ่งเรื่องนี้หนังสือพิมพ์บางฉบับแสดงความเห็นว่าควรจะมีการรวมกลุ่มพลังผู้บริโภค และ

ออกมาทำหน้าที่ดูแลสื่อมวลชนอย่างจริงจังในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สถาบันสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ได้พัฒนาให้เป็นสื่อที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้การเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทเดียวกันก็เป็นปัจจัยสนับสนุนให้การตรวจสอบกันเอง ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ข่าวสด ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบมากที่สุด ก็คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ ต่างก็เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยมที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเดียวกันด้วย แต่การเป็นหนังสือพิมพ์คนละประเภทก็ไม่ใช่ปัญหาหรืออุปสรรคของการตรวจสอบกันเอง เพียงแต่เห็นว่าเพราะกลุ่มเป้าหมายคนละกลุ่มเท่านั้น

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล พบว่า ทุกคนที่ทำงานในหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ใดต่างก็มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการตรวจสอบกันเองทั้งสิ้น เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หัวหน้าข่าว คอลัมนิสต์ และนักข่าว ทุกคนล้วนมีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์นั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า ความเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กกว่าที่จะต้องพึ่งรอดส่งหนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ และกลัวว่าจะถูกปิดตลาด เป็นอุปสรรคหนึ่งของการเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง นอกจากนี้เรื่องของข้อมูลหลักฐานก็มีส่วนสำคัญหากไม่มีหลักฐาน ข้อมูลและพยานที่แน่ชัดก็จะไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยว และที่สำคัญอาจเป็นเพราะตัวเองก็มีแผลอยู่ หากไปวิจารณ์คนอื่นก็กลัวจะถูกเปิดแผลด้วย

อภิปรายผล

ในการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ในช่วงปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539 นั้น ลักษณะเนื้อหาที่พบมากที่สุดคือ ข่าว โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดพลาด ชี้ข้อบกพร่อง และวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยภาษาที่เรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว เมื่อมองปรากฏการณ์ดังกล่าวแล้วจะพบว่า นั่นเป็นการทำตามบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ตามที่ ดร.ณิ นีร์ญรักษ์

กล่าวไว้ใน “เทคนิคการหาข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์” ว่า บทบาทหน้าที่ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือพิมพ์ คือ การให้ข่าวสารข้อเท็จจริง และที่ **สุภัญญา สุตบรรทัด** กล่าวไว้ใน “กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสื่อมวลชนไทย” ว่า สิ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งสำหรับนักหนังสือพิมพ์คือ การเสนอข้อเท็จจริงจะต้องรักษาความถูกต้อง ไม่บิดเบือนปิดบัง หรือชักข้อเท็จจริงบางประการไว้ทั้งที่ทราบว่ามีผู้อ่านต้องการข้อมูลนั้น

เมื่อหัวใจสำคัญของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ คือ การให้ข่าวสารข้อเท็จจริง เมื่อพบเห็นความผิดพลาดเกิดขึ้นในวงการวิชาชีพของตนเองบ่อยครั้ง จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่นำมาซึ่งการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ โดยในการวิจัยนี้พบว่าประเด็นหลักที่หนังสือพิมพ์หยิบขึ้นมาตรวจสอบกันเองมากที่สุดก็คือ เรื่องของความไม่ถูกต้อง (Inaccuracy) ในการเสนอเนื้อหา การเสนอข่าวที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบจะมักจะใช้คำว่า “โคมลอย” หรือ “นั่งเทียน” หรือ “มั่ว” เพื่อชี้ให้เห็นความไม่ถูกต้องทั้งหลาย ซึ่งถือเป็นปัญหาจริยธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ เนื่องจากหลายครั้งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ตกเป็นข่าว ทำให้เกิดความสับสน หรือ เข้าใจผิดในหมู่ประชาชนเป็นอย่างมาก

จากการวิจัยยังครั้งนี้พบว่า หนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบจะมีการนำเสนอข่าวสารข้อมูลอย่างต่อเนื่องได้ในระยะที่นานกว่า กล่าวคือ เมื่อมีการตรวจสอบขึ้นมา หนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบมักจะยุติการเสนอข่าวหรือพลิกประเด็นการนำเสนอในทันทีหลังจากที่ถูกตรวจสอบได้ไม่นาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบคงจะยอมรับในความผิดพลาดหรือจุดบกพร่องที่เพื่อนร่วมวิชาชีพชี้ให้เห็น แม้บางครั้งจะใช้ถ้อยคำภาษาที่รุนแรงเกินไปก็ตาม

หากมองการตรวจสอบกันเองในแง่ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ซึ่งนักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า หนังสือพิมพ์ควรแสดงความรับผิดชอบต่อประชาชน ถึงเวลาที่จะต้องมีการตรวจสอบกันเองอย่างจริงจังเพื่อให้หนังสือพิมพ์มีคุณภาพสูงขึ้น และดำรงตนอยู่ในกรอบของจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่ดี ที่ผ่านมานักหนังสือพิมพ์ใช้สิทธิเสรีภาพ ที่มีอยู่มากจนหลายครั้งได้ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือ ความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าว ดังที่ Louis W. Hodged กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ในหนังสือ “Responsible Journalism” ว่า หนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อพื้นฐาน 3 ประการ ประการแรกเป็นการรับผิดชอบต่อกฎหมายหรือข้อ

บังคับ ประการที่สอง เป็นการรับผิดชอบโดยสัญญา และประการสุดท้ายเป็นความรับผิดชอบต่อที่เกิดจากจิตสำนึกของนักหนังสือพิมพ์เอง ซึ่งประการสุดท้ายนี้ความรับผิดชอบที่ขึ้นอยู่กับตัวนักหนังสือพิมพ์เองว่าจะมีวิจารณ์ญาณในการพิจารณาตัดสินว่าเรื่องใดควรนำเสนอหรือไม่อย่างไร

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิ วงศ์วรรณ เรื่อง แนวโน้มหนังสือพิมพ์ไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2538 - 2544) ซึ่งพบว่าลักษณะของสังคมข่าวสารทำให้การไหลเวียนของข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวาง ผู้รับสารสามารถมีปฏิริยาสะท้อนกลับต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ทันที และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปจะเป็นตัวกำหนดให้หนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนอื่น ๆ ก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้หนังสือพิมพ์ต้องเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ความยึดมั่นในอุดมการณ์ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ รวมถึงระบบการตรวจสอบและควบคุมประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ด้วยกันเองก็เป็นปัจจัยที่ทำให้หนังสือพิมพ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยความรับผิดชอบนี้เป็นความรับผิดชอบต่อที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตามแนวคิดของการเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) การวิจัยครั้งนี้พบว่า ประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำเสนอในการตรวจสอบหนังสือพิมพ์ด้วยกัน มากที่สุดคือ ประเด็นของความผิดพลาด จุดบกพร่อง และความเสียหายตามที่ถูกเป็นข่าวร้องเรียน โดยในการนำเสนอหรือไม่นำเสนอในลักษณะที่มีการตรวจสอบหรือไม่นั้น โดยมากจะขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “เนื้อหาข่าวและแนวทางการคัดเลือกข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” ของ ณรงค์ศักดิ์ ศรีนันทา ที่ระบุว่า ความสนใจส่วนตัวของบรรณาธิการและหัวหน้าข่าวต่อเหตุการณ์ ความคิดเห็นของคนในกองบรรณาธิการ หรือนโยบายของเจ้าของหนังสือพิมพ์ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกข่าวทั้งสิ้น และ จากงานวิจัยของ White เรื่อง “The Gatekeeper : A Case Study in The Selection of News” พบว่า บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นนายทวารข่าวสาร หรือผู้กลั่นกรองสารเลือกเสนอข่าวสารต่อประชาชนเฉพาะสิ่งที่เขาเชื่อว่าเป็นความจริง นั้นหมายความว่านายทวารข่าวสารจะต้องเลือกที่จะนำเสนอข่าวสารโดยมีข้อมูลที่ชัดเจน และหากเป็นการตรวจสอบก็ต้องมีข้อมูลที่สามารรถชี้ความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ที่กำลังจะเข้าไปตรวจสอบได้

เรื่องนี้ทางหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจได้กล่าวโดยยกตัวอย่างกรณีการจับบ่อน้ำช้ำ เต่าปูน ที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจระบุในเนื้อหาอย่างชัดเจนว่ามี นายวีรจักร ก้อนทอง หรือฉลามเขียว คอแลมนิสต์ชื่อดังของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรวมอยู่ในกลุ่มนักพนันที่ถูกจับด้วย แต่ในที่สุดเมื่อไปถึงสถานีตำรวจกลับไม่พบว่ามีการจับกุมไปด้วย แต่หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจก็ยังนำเสนอ โดยให้เหตุผลว่าเชื่อในตัวนักข่าวของตนเองแม้จะไม่มีหลักฐานก็ตาม ขณะที่ทางหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ก็นำเสนอข่าวการจับบ่อนการพนันตามปกติ แต่ไม่มีกระแสมือว่ามีนายวีรจักร รวมอยู่ด้วย เพราะเห็นว่าไม่มีหลักฐาน ถึงแม้จะมีนายตำรวจและนักข่าวยืนยัน แต่เมื่อไม่มีหลักฐานก็ไม่นำเสนอ และในที่สุดเรื่องนี้ทางหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจก็ถูกฉลามเขียว ฟ้องหมิ่นประมาทและแพ็ดคดีในที่สุด อย่างไรก็ตามถึงแม้ทางหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจจะแพ็ดคดีแต่ก็ยังยืนยันความถูกต้องในเนื้อหาของข่าวที่นำเสนอไปแล้ว

สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์นั้นพบว่า หากหนังสือพิมพ์คิดจะทำหน้าที่ตรวจสอบกันเองอย่างจริงจังแล้ว ตามหลักการก็คงจะไม่มีอะไรที่จะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคของการทำหน้าที่ได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถทำได้ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์อาจยังมีความเกรงใจกันอยู่ หรือเป็นเพราะระดับนโยบายมองไม่เห็นความสำคัญ หรือ อาจจะมีการขอร้องจากผู้ใหญ่ และที่น่าสังเกตคือเรื่องของความไม่บริสุทธิ์ของตนเองหรือ ตัวเองก็มีบาดแผลอยู่จึงไม่กล้าที่จะไปวิพากษ์วิจารณ์ใคร เพราะกลัวจะถูกสะกัดแผลหรือถูกปิดตลาด จึงทำให้นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่เชื่อถือถือในการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ โดยมองว่าเป็นการทำเพียงผิวเผินไม่ได้ทำอย่างจริงจัง ทางที่ดีควรมีการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ขึ้นมาเพื่อให้มีคนกลางเข้ามาดูแล โดยมีนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และนักวิชาการ ผู้ชำนาญการด้านการศึกษาธรรมร่วมเป็นกรรมการด้วย ไม่ใช่เป็นสมาคมวิชาชีพ เช่นในปัจจุบันซึ่งมีมากมายหลายสมาคมแต่ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยืนยันว่าสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ไม่มีพลังและที่สำคัญไม่มีอำนาจตามกฎหมายใด ๆ เลยที่จะควบคุมหนังสือพิมพ์ได้ นอกจากเป็นที่พบปะสังสรรค์ของสมาชิกที่นักหนังสือพิมพ์จะเข้าเป็นสมาชิกหรือไม่ก็ได้ เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องให้ผู้บริโภครวมตัวกันให้เข้มแข็งและเข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ด้วย

จากงานวิจัยนี้สังเกต พบว่า หนังสือพิมพ์ที่ประกาศชัดเจนว่าเป็นหน้าที่ที่หนังสือพิมพ์จะต้องตรวจสอบกันเองหรือถึงเวลาที่แมลงวันจะต้องตอมแมลงกันก็ คือ หนังสือพิมพ์มติชน ข่าวสด

และกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มติชน และข่าวสด ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ในเครือเดียวกัน จึงน่าจะเป็นไปได้ว่าเนื่องจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายเดียวกัน เพียงแต่เป็นหนังสือพิมพ์คนละประเภท กล่าวคือ หนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ขณะที่ข่าวสดเป็นหนังสือพิมพ์ประชานิยม หนังสือพิมพ์ข่าวสดจึงทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ประเภทเดียวกันมากกว่ามติชน

ในส่วนของยอดจำหน่ายที่หลายฝ่ายมองว่าเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการตรวจสอบระหว่างหนังสือพิมพ์ นั้น จากตัวเลขยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์ที่ได้จากหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง พบว่า ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ที่เกิดปรากฏการณ์ตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ค่อนข้างมากนั้น ยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์ 4 อันดับแรก ปรากฏดังนี้

ปี 2537 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	มียอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ	850,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	“_____”	700,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์ข่าวสด	“_____”	200,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์มติชน	“_____”	150,000 ฉบับ / วัน
ปี 2538 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	มียอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ	700,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	“_____”	500,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์ข่าวสด	“_____”	150,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์มติชน	“_____”	150,000 ฉบับ / วัน
ปี 2539 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	มียอดจำหน่ายเฉลี่ยประมาณ	7-800,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	“_____”	550,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์ข่าวสด	“_____”	150,000 ฉบับ / วัน
หนังสือพิมพ์มติชน	“_____”	150,000 ฉบับ / วัน

จากตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการตรวจสอบกันเองไม่ได้มีผลต่อยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์ในทันทีแต่อาจจะมีผลในระยะยาว สำหรับการเปลี่ยนแปลงของยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์ที่ลดลงไปนั้นน่าจะเป็นผลมาจากการปรับราคาขึ้นของหนังสือพิมพ์ จากเดิม 5 บาท เป็น 7 บาท(เดลินิวส์

ข่าวสด และมติชน) ในปี 2538 และ 8 บาท(ไทยรัฐ) ในปี 2539 เนื่องจากตัวเลขโดยเฉลี่ยของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับลดลงเหมือนกันหมด ยกเว้นหนังสือพิมพ์มติชนที่ตัวเลขค่อนข้างจะคงที่ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างเฉพาะกลุ่ม

ข้อเสนอแนะสำหรับหนังสือพิมพ์

- 1.) หนังสือพิมพ์ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้น มีความต่อเนื่อง และเป็นไปอย่างจริงจัง ไม่ใช่ทำเพียงผิวเผิน เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ และเพื่อให้สถาบันหนังสือพิมพ์เป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น
- 2.) หนังสือพิมพ์ที่ถูกตรวจสอบควรจะเห็นความสำคัญของการตรวจสอบกันเองบ้าง และถ้าเป็นไปได้ก็น่าจะมีการชี้แจงในสิ่งที่เกิดขึ้นบ้าง เนื่องจากที่ผ่านมาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมักจะถูกตรวจสอบแทบจะไม่เคยออกมาชี้แจงอะไรเลยทำให้เป็นปัญหาคาใจกับผู้บริโภค
- 3.) ในการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ควรจะเสนอข้อเท็จจริง โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับมากกว่าการนำเสนอที่เหมือนกับหนังสือพิมพ์ทะเลาะกันเอง เพราะผู้บริโภคจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย
- 4.) หนังสือพิมพ์ควรจะตรวจสอบและตีแผ่พฤติกรรมที่ไม่ดีของนักหนังสือพิมพ์บ้าง เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า วงการหนังสือพิมพ์ก็เป็นอีกวงการหนึ่งที่มีนักหนังสือพิมพ์บางกลุ่มใช้วิชาชีพนี้อย่างผิด
- 5.) พลังผู้บริโภคน่าจะมีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง และให้มีความเข้มแข็งพอที่จะเรียกร้องความชอบธรรมจากสื่อมวลชนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1.) ควรศึกษาการตรวจสอบกันเองระหว่างสื่อมวลชนประเภทอื่นด้วย หรือ การตรวจสอบข้ามสื่อ แล้วเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานการสื่อสารมวลชนไม่เพียงวง การหนังสือพิมพ์เท่านั้น
- 2.) ควรมีการสำรวจความเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการตรวจสอบกันเองของสื่อมวลชน ด้วย เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาที่ผู้ส่งสารไม่ได้ศึกษาตัวผู้รับสาร ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาผู้รับสารเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต
- 3.) ควรมีการศึกษาการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์แนวอื่นบ้าง โดยเฉพาะ หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ซึ่งคิดว่าจะมีภาวะการแข่งขันสูงเช่นกัน
- 4.) ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบวิวัฒนาการของการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ เนื่องจากในอดีตหนังสือพิมพ์จะไม่ค่อยแตะต้องกันและกัน แต่ในช่วงที่ทำวิจัย ชิ้นนี้ก็กลับมีปรากฏการณ์ตรวจสอบกันเองค่อนข้างมาก จึงน่าจะศึกษาถึงแนวโน้มการตรวจสอบกันเองในอนาคตบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย